

Skriv op og ned i indskolingen

- Udviklingsarbejder / forskning / Fælles Mål
- Stave- og skriveudvikling
- Sproglære
- Genrelære
- Præsentationsskrivning – tænkeskrivning
- Skriveopgaver – overskuelige værktøjer – konkrete opgaver

Skriftlig fremstilling

- Et kodet symbolsprog

I indskolingen – stavning?

- Legeskrivning
- Fra grafisk (visuel) gengivelse til fonemisk (auditiv) gengivelse
- Fra kruseduller til lydret stavning
- Kræver instruktion

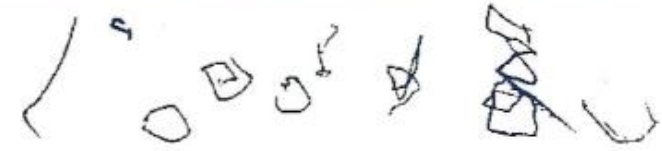
Legeskrivning

Hvad er legeskrivning?
Hvad er børneskrivning / børnestavning?
Hvad er voksenskrivning?

a Skriver hemmelige tegn

b Skriver kruseduller

c Skriver bogstaver i række

d Skriver få ord med nogle genkendelige bogstaver

e Skriver få ord korrekt, fx "mor" og eget fornavn

f Efterligner andres skriftsproglige handlinger

g Er opmærksom på ord

h Er opmærksom på skriveretning

Legeskrivning - problematikker

- Legeskrivning – ofte ikke egentlig skriveundervisning (Elbro, 2007)
- Ikke dokumentation for legeskrivning som forebyggelse af læsevanskeligheder – meget få undersøgelser (videnskabelighed kontra evidens)
- Det skal være legalt at skrive børneskrivning (FM)
- Hvis man .. oversætter teksten til voksenskrivning, kan bøgerne bruges som de første læsebøger (FM)

Hagtved om legeskrivning

- Gode resultater for alle 50 norske bh.kl.elever
- Kombineret med undervisning i sproglyde
- Og foregribende specialundervisning i 1. klasse
- Tiltag i bh.kl.:
 - Sprogstimulering
 - Struktureret leg med de enkelte sproglyde i ord
 - Kopiering og "fri skrivning"
 - Social aktivitet –jeg-forankring
 - Funktionelt – skrivningen bør tjene et formål (budskab x indkodning)
 - Bestemt situationskontekst (brev, liste, regler, "etiket"-tekster, invitationer, beretninger)

Hagtved, 2004, s.236 ff

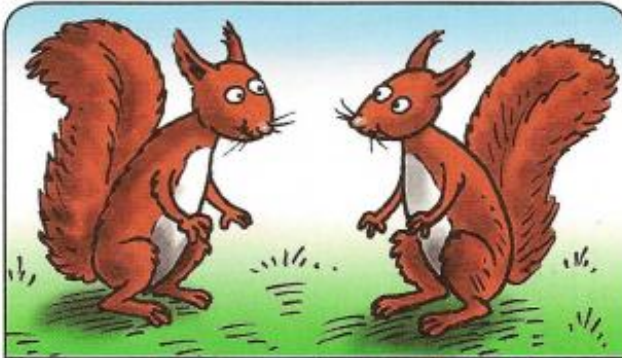

Selve vejledningen

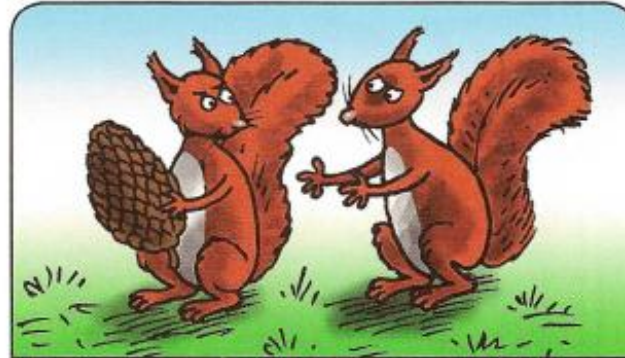
- "Upræcise skulderklap og generel ros fører ikke eleverne ret meget videre i deres skriveudvikling" (Jørgensen & Pedersen, 2005: 33)
- Find vækstpunkter
- Vejled, mens der skrives, ikke efter
- Skab tekst- og sprogbevidsthed hos eleverne

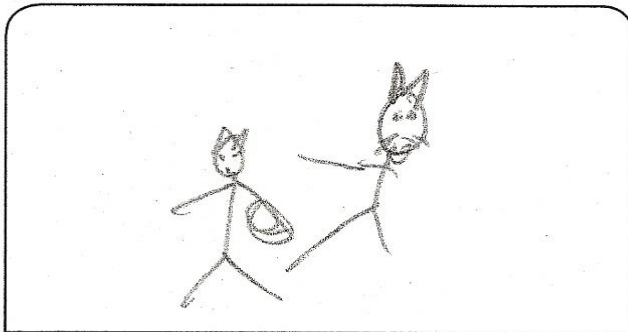
Møde et kvalificeret modspil

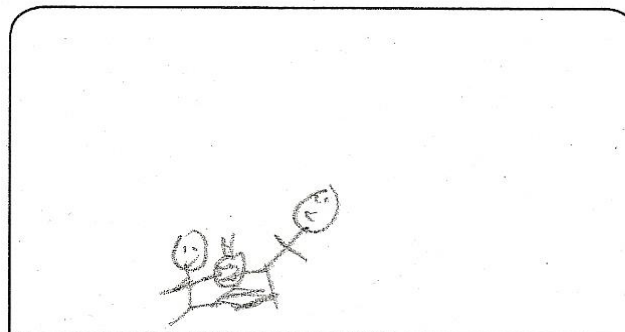
Her er Egon og hans ven.

De vil begge to have grankoglen.

og de SLO hinanden

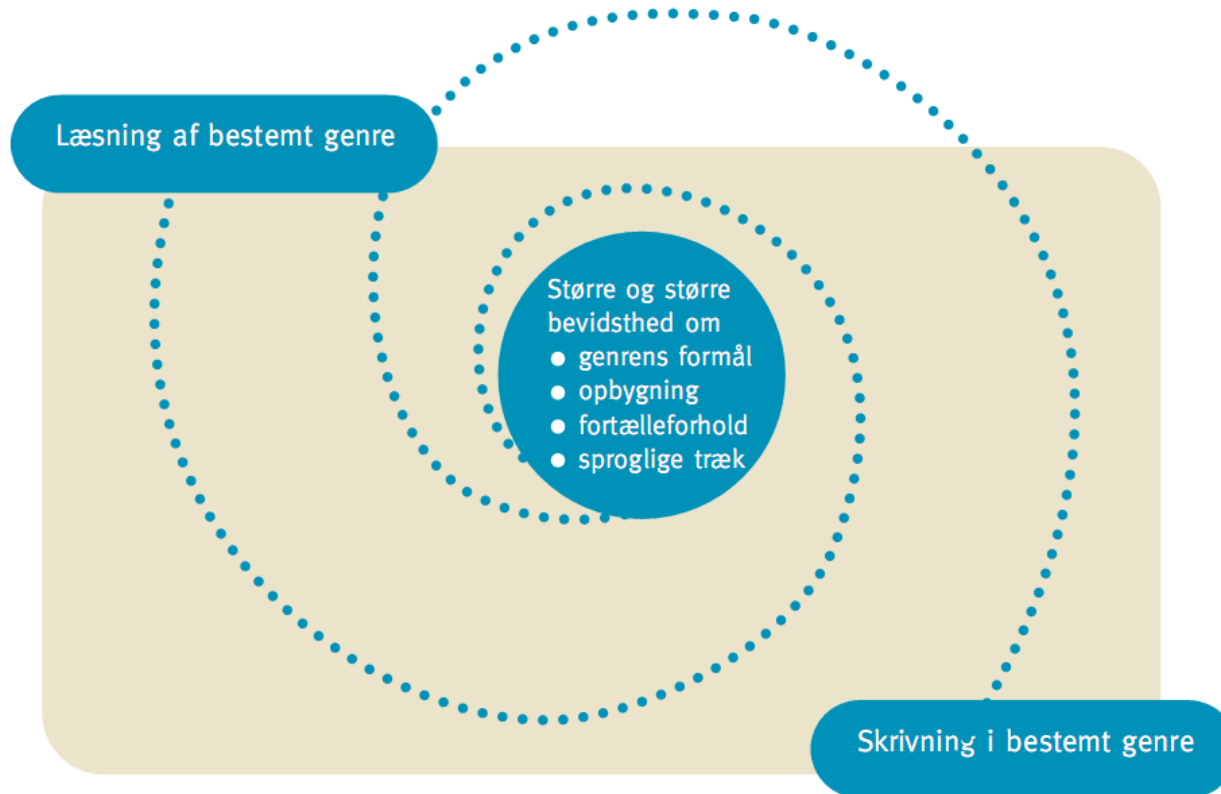
POP PUV QUV gimer

RING FORBUDT

Sept. 2. kl.

Samspil

Fælles Mål: Læsning og skrivning er parallelle processer

Funktionel fonembevidsthed

- Skrivning fra lyd til bogstav

Min lilesøster ælsger at køer på min sygl.

- Resultat: Der skrives en læselig sætning

- Læsning fra bogstav til lyd

Hå-e-ær e-ær e-æn æs-o-æl

- Resultat: Sætningen opgives

/m/ /i/ /d/ /t/ /i/ /s/ /k/ /o/ /v/ /e/ /n/

- Resultat: Der læses "mit i sko-ven"

Skriveudvikling

	1. fase	2. fase	3. fase	4. fase	5. fase
Ziegler, 1992 Stavning	Sproglig opmærksomhed	Lydret stavning	Lydfølge- regler	Udnyttelse af morfemer	Behersk- else
Pøhler, 1999	Eksperimen- terende skrivning	Tidlig uafhængig skrivning	Vidensfor- tællende skrivning	Tidlig videns- skabende skrivning	Videns- skabende skrivning
Fælles Mål, 2009		Overskrift, indledning, indhold og slutning	Strukturere kronologisk	Strukturere og variere skriftsprog	Bevidste valg i f. t. genre og situation
Skrive- raketten, 2002	Leg og skriv	Skriv løs	Skriv med idé	Skriv med overblik	Skriv avanceret

Elevtekst – pige i 2. kl.

Der var engang en Nisse som læste
en avis men så faldt han i søvn og så
lænte han sig mod lyset og så gik der
hol i Nissehuen og så våved han og så
gik ud af sengen og så bøj han sig for
ned på knæ og så døped han sin hue i
skålen og så to han sin hue at og så
mærket han på sit hår han var blevet
helt skalet det var ikk så godt sage
Nissen og så gik han op i seng i gend
Slut

Elevtekst – pige i 1. kl.

Nesen pred og save Nesen kun ege
sve men Sa falt Nesen i seven
Nesene men Da va et sarin lys tend
og sa fald Nesens Hud i lyse Da gi ild
i hun sa to Nesene hun Ne i paten
Sa va Nesene Hao fatedai

Skrivefaktormodel

fra Skriv op og ned

Forskning – højaktuelle emner

Fokus på

- faglig læsning og skrivning
- ordforråd
- genrebeherskelse

For at opnå

- bedre læseforståelse
- funktionelle læsefærdigheder
- "teaching to test"?

Struktureret og funktionelt

sproglære

genrelære

ramme-
skrivning

tænke-
skrivning

Sproglære – indskoling / specialundervisning

- At kende bogstaver, ord, rim, sammensatte ord
- At danne sætninger
- At stille spørgsmål
- At skrive længere sætninger
- At binde sætninger sammen
- At bygge en egentlig historie op
- At se på indledninger og afslutninger
- At skabe højdepunkter
- At få struktur ved hjælp af redskaber
fx tidslinje, handlingsbro, tørresnor

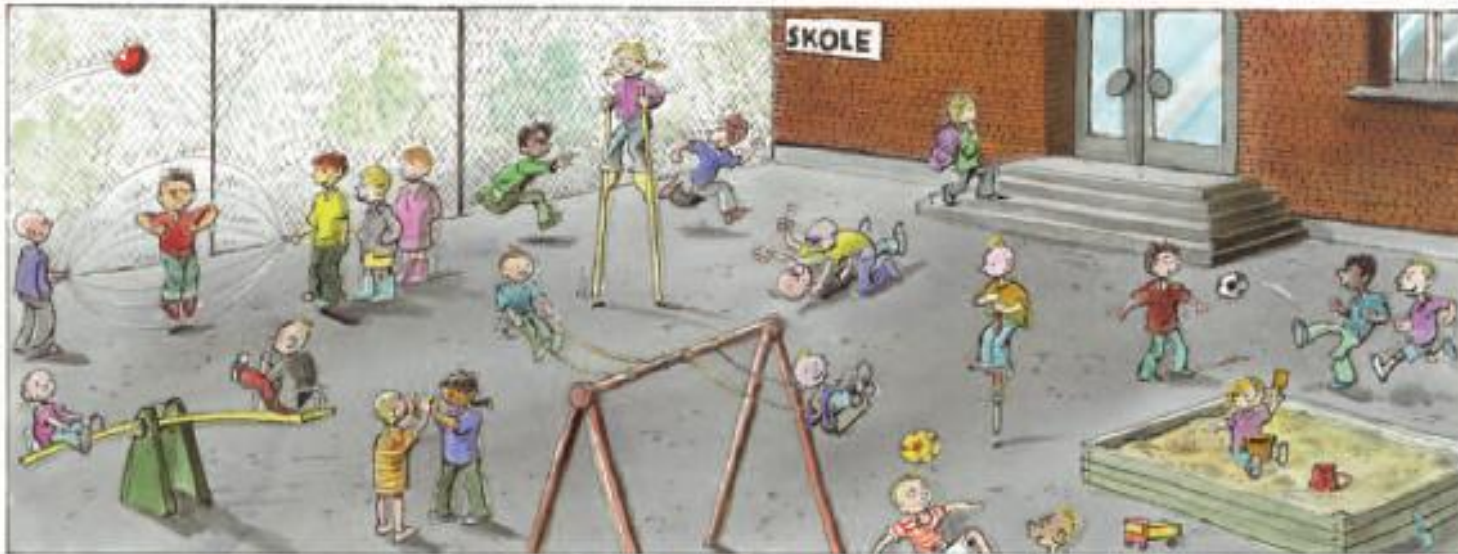

Kom i gang

- Skrive eget navn og adresse – mange gange – overindlæring
- Skrive ord
 - Hvad man gør
 - Hvad man ser
- Skrive efter billedsekvenser – slutning, begyndelse, midte
- Skrive i talebobler
- Skrive spørgsmål og svar

Verber

- Kan I finde verber på denne tegning?
Altså, hvad gør børnene på denne tegning?
- Skriv nogle af ordene her:
Fx

de leger,

Billedserier, tegneserier

1 Vi sad og spiste udenfor.

2 Så kom der en hveps.

Dan sætninger

Start	Handleord	Slut
Haren	kommer	en lille kat.
Jeg	møder	sjovt.
En fæl trolld	er	hjem.
Det	sover	rundt på marken.
Han	hopper	hele natten.
En panda	løber	i en sportshal.

Sproglære – dan sætninger 2. klasse (sept.)

- I morgen skal jeg ...
 1. i Br
 2. i skole
 3. i førdteks
- Det er sjovt at ...
 1. løbe
 2. taner
 3. spile foDBold
- Cyklen er ...
 1. potir
 2. go
 3. ko
- Oppe i træet sidder ...
 1. fol
 2. søde Egon
 3. en dreng

Sproglære – skriv længere sætninger

Sætningsudvider

■ Sætning: *Vi er på kursus*

■ Hv....? _____

■ Hv....? _____

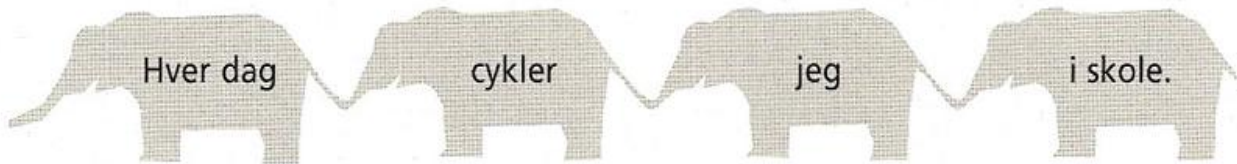
■ Hv....? _____

■ Udvidet sætning:

Forfelt – sætningskema

- Flyt rundt på disse fire elefanter, så du danner to andre sætninger:

NB Notebookfiler

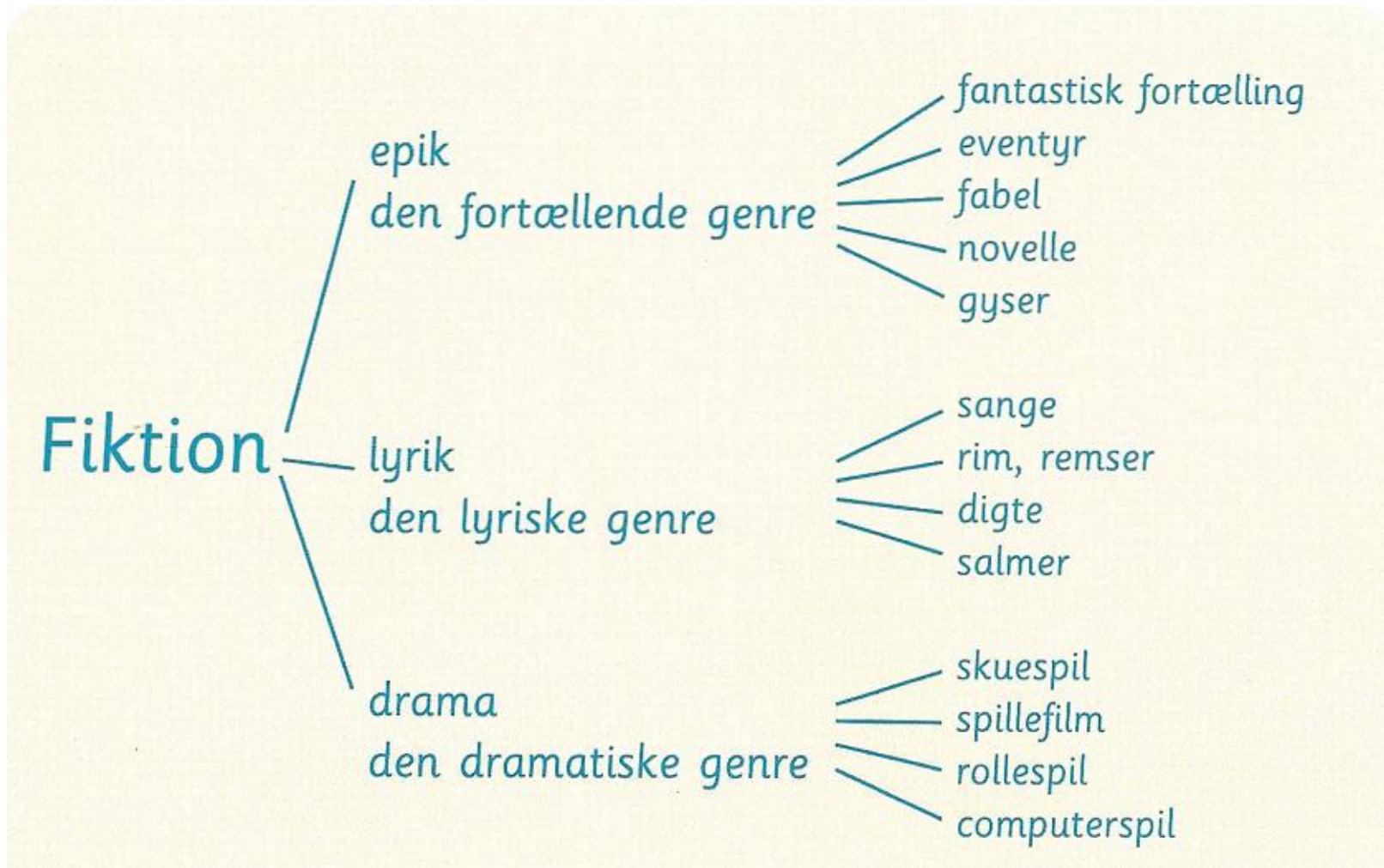
Sproglære - bindeord

- Der er andre end "og" og "og så"

men	fordi	da	hvis
for	idet	for at	således at
så	indtil	mens	når
eller	selvom	efter at	hvorpå

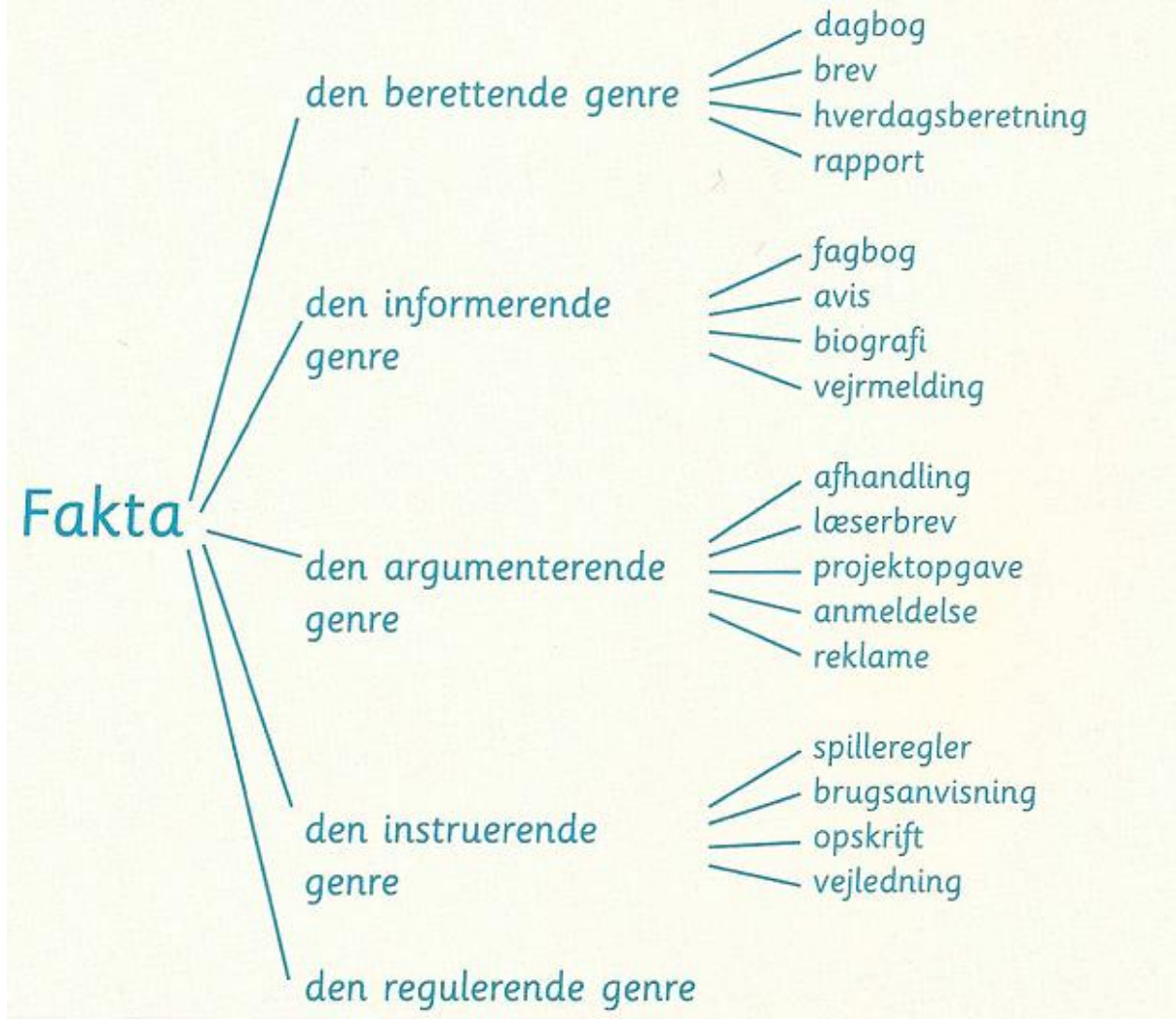
Fiktionstekster

Fakta-tekster

Skriv op og ned, 2010

Den fortællende genre - narrativaen

Hvad sker der?

Ole cykler meget hurtigt.

Han har meget travlt.

Bare han ikke kommer for sent.

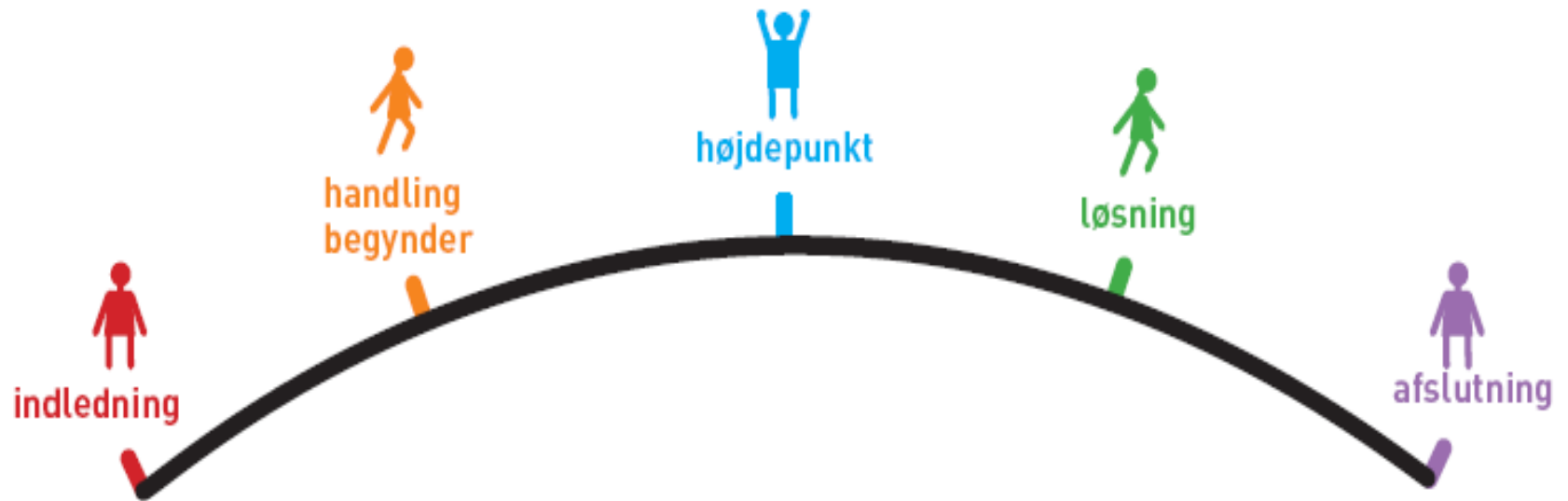
Det er en spændende kamp.

FCK er lige ved at vinde.

Til sidst vinder _____.

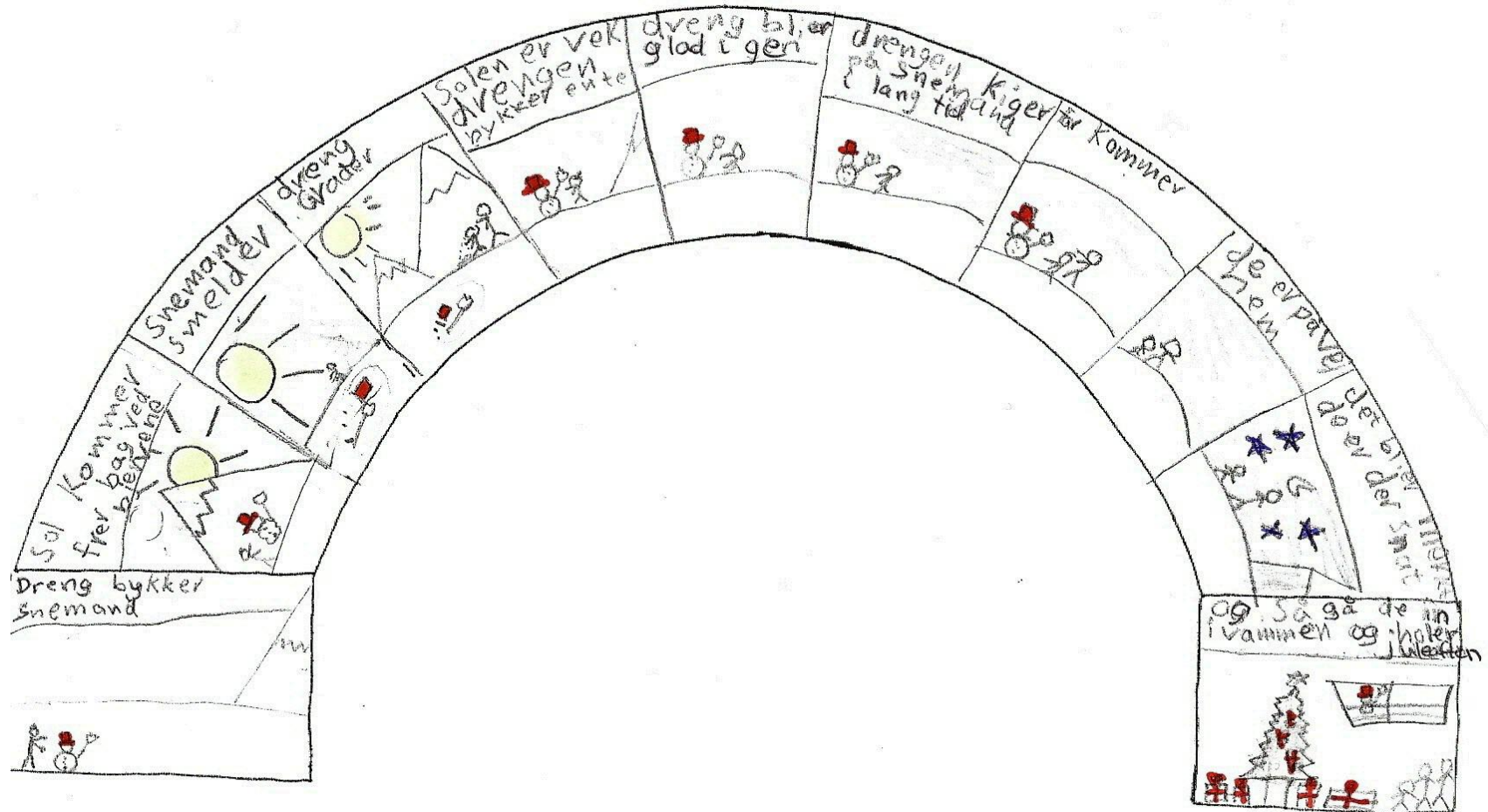

Handlingsbroen

Eksempel på handlingsbro

Tegn og skriv på bro

- Tegn og skriv, hvad der mangler.

3

Rødhætte fortalte, at hun skulle besøge bedstemor.

Hvor skulle Rødhætte hen? Hvem mødte hun på vejen?

Fortællingen (narrativen)

Refererende eller egentlige fortællinger

Tekst i okt. 2. kl.

Pijen har en hund
den har fod rje på en kat
hunden lyper efter katen
pijen bliver surer

Tekst i marts 2. kl.

Der var en gang en pige hun
hade en hund men en dag
skulle de ud og bade men da
pigen ikke ku fine sin hund
blev hun bange men så fant
hunden den lege med en kat
og så gik de Hjem.

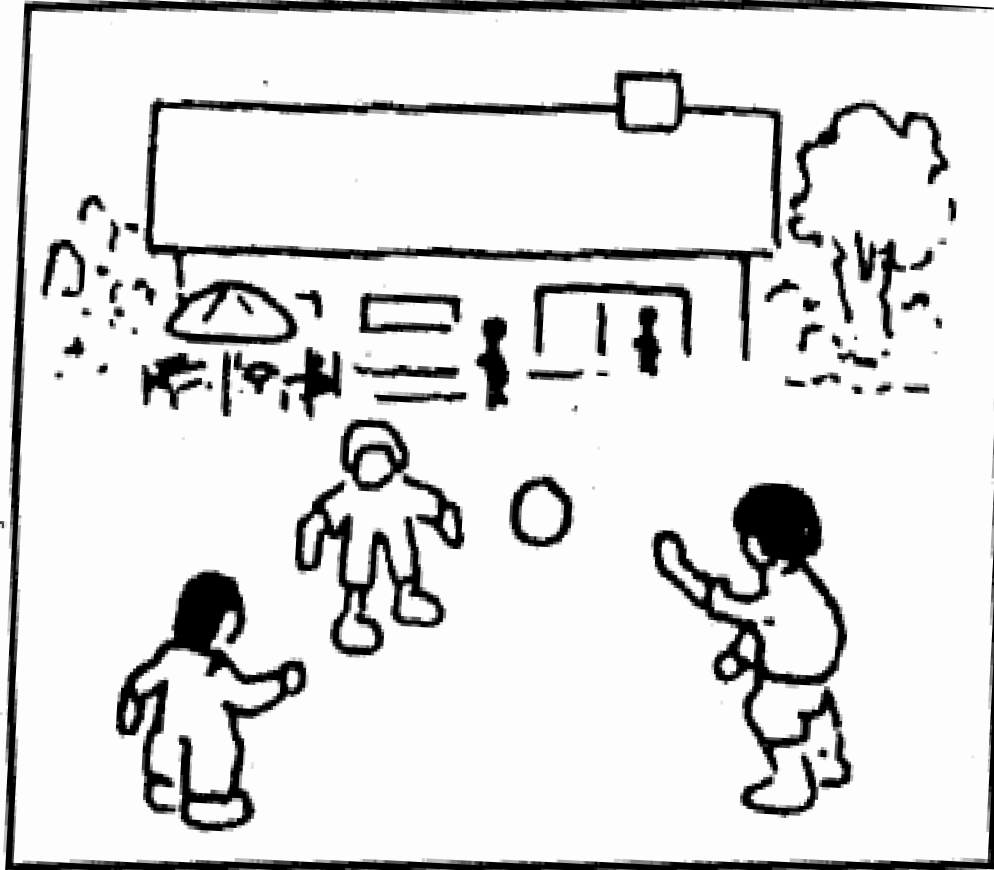

Fortællegrammatik

- åbning/indledning: Der var en gang en pige hun hade en hund
- komplikation: men en dag skulle de ud og bade men da pigen ikke ku fine sin hund
- højdepunkt: blev hun bange
- løsning: men så fant (hun) hunden den lege med en kat
- afslutning: og så gik de Hjem.

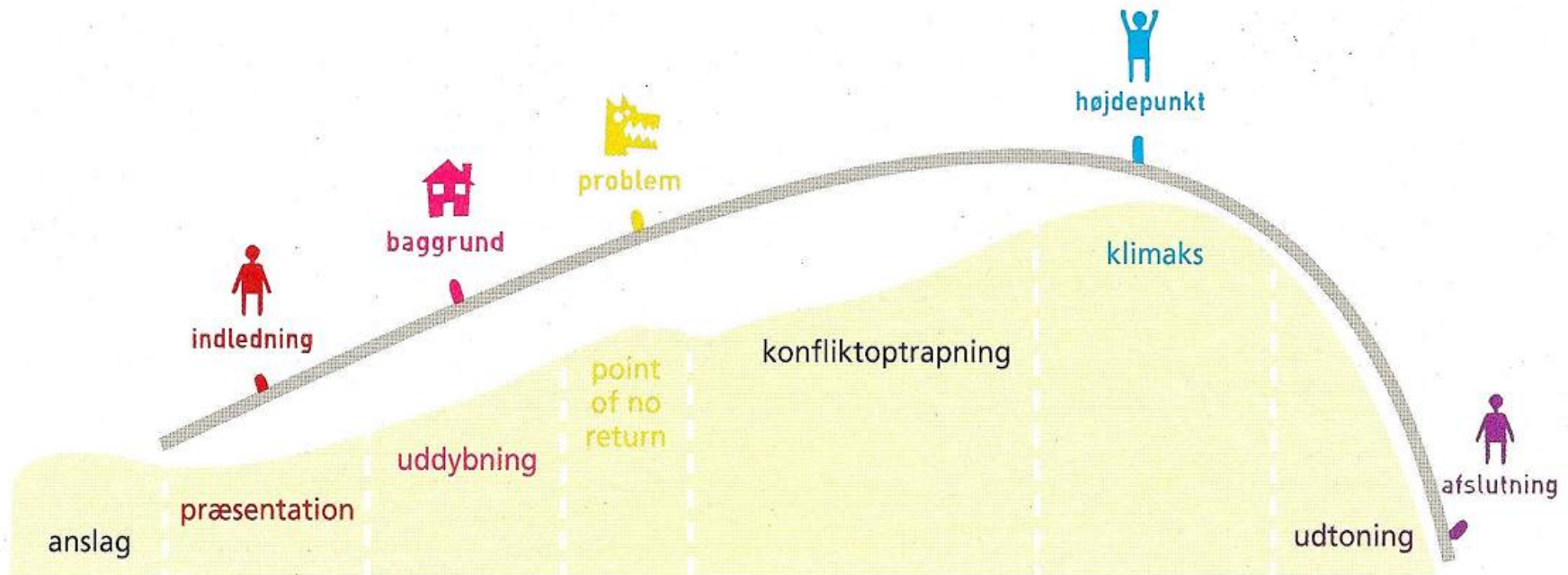
Skriveopgave Mini SL 2 - den fortællende genre

Opgave 2: Mini-SL-historier

Den udvidede handlingsbro

Idéer til genreskrivning i indskolingen

1. Eventyrfortællinger
 - Lyt, lær og skriv selv
2. Personlige beretninger
 - En oplevelse/hændelse – ikke hel sommerferie
3. Faktuelle beretninger
 - En hændelse i nærmiljøet
4. Instruerende tekster
 - Opskrifter, også fx om dragebygning, om et spil
5. Informerende tekster
 - Et dyr, et navneord, en stjerne, en fritidsinteresse, et eventyr, en film
6. Argumenterende tekster
 - Om fx madpakkeordninger, om leg i frikvarteret, om mobiler, om slik
7. Lyriske tekster
 - Biodigte, farvedigte, månedsdigte, formdigte

Eller: Skriv om en kylling i forskellige genrer

Samspil – læse/skrive i genren

- **Undersøg** genren, fx læs en instruktion i hvordan man bygger drager
 - Genrens formål
 - Komposition
 - Sproget
- **Planlæg** – hvad og hvordan, fx hvordan en figur er blevet til i billedkunst
- **Skriv** – en instruktion
- **Tjek**

Faglig skrivning

!

Hvis man vil bygge noget eller bage eller lave et andet projekt, må man

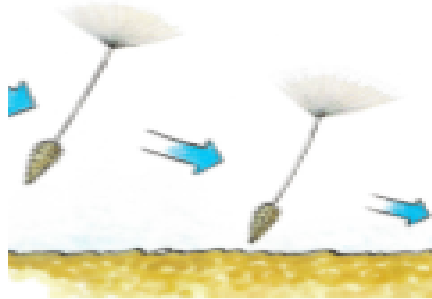
1. vide hvad man skal bruge
2. kende arbejdsgangen, dvs. vide hvad man gør først, bagefter, og derefter, og til sidst.

Dag 4:

Faglig skrivning er "formidling af faglig viden gennem skrivning af tekst"

Skriv fagtekster — Fra natur til teknik 1.-2.- klasse

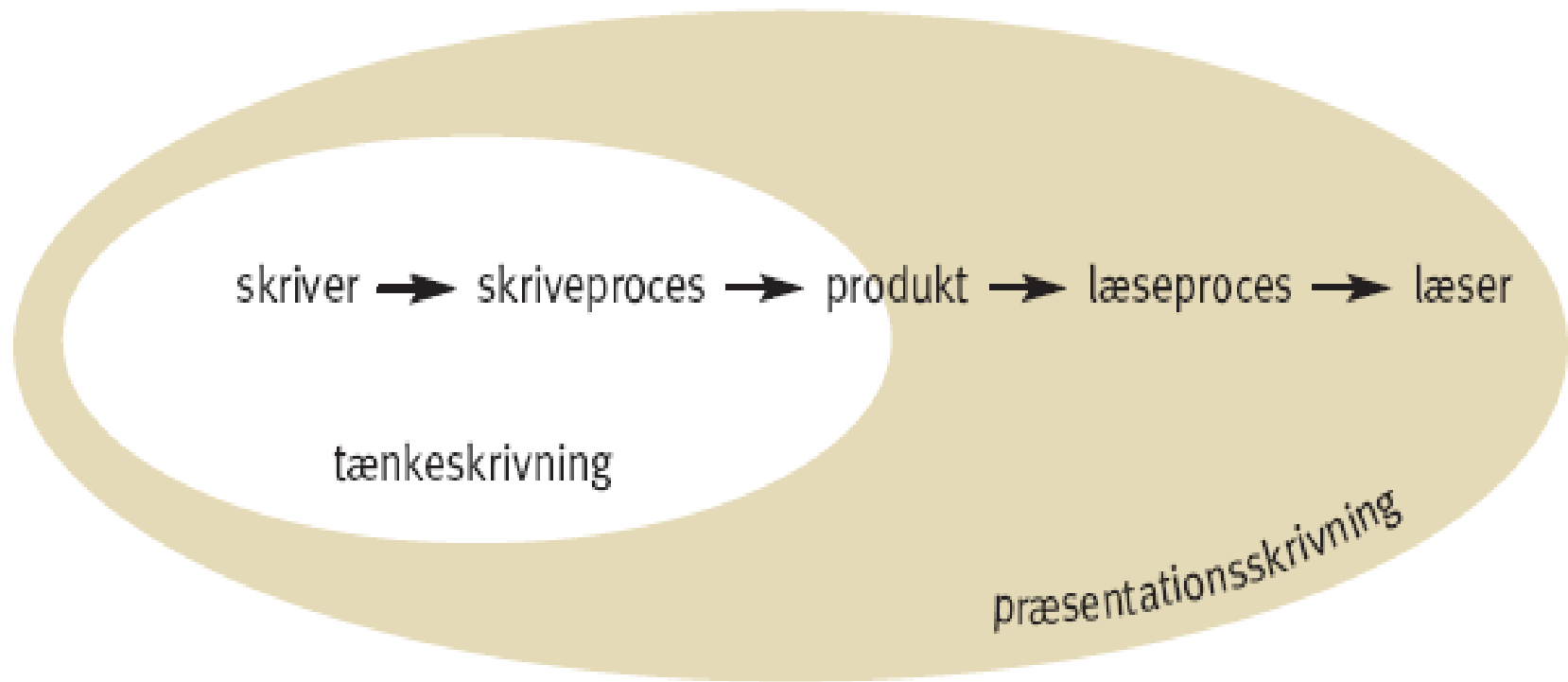

Skrivepædagogiske indfaldsvinkler

- Traditionel, normativ skrivepædagogik
 - Rettelse af færdige produkt
 - Rigtigt/forkert – godt/dårligt
- Procesorienteret skrivepædagogik
 - Flere udkast og respons
 - Processen det primære
- Genrepædagogik
 - Vidensopbygning, model-analyse, fælles tekstkonstruktion, selvstændig tekstkonstruktion

Præsentationsskrivning

Skriv om din sko

Redskaber

- Handlingsbro
- Tidslinje
- Mind-map / tankekort
- Tørresnor
- Plancher med
 - handlings-, mentale, sanse-, ytrings- og tilstandsverber
 - konjunktioner
 - tids- og stedsadverbier ...

Tørresnoeren

- Informerende tekster

RÆV

Levested

Udseende

Føde

Unger

Fjender

Tænkeskrivning (dialog-logbog)

- *Jeg synes det er søn for Rikke de drellr aldri*
- Ja, det er synd for Rikke, at hun bliver drillet. Hvorfor gør de det?
- *Jeg tro det er fodi hun er annrlds*
- Hvordan er hun anderledes?

Springbrættet

Skrivekursus 1. - 2. klasse

Skrivekursus 2. – 3. klasse

Skrivekursus 4. – 5. klasse

Skrivekursus 5. – 6. klasse

10 små skriveforløb indeholdende:

- Sproglære (og genrelære)
- Rammeskrivning (præsentationsskrivning)
- Tænkeskrivning

Plakat og notebookfiler til alle bøger

Bøger til læreren, læsevejlederen, studerende

- **Skriv op og ned – om skriftlig fremstilling i indskoling**
- **Skriv op og ned – om skriftlig fremstilling på mellemtrinnet**

Elever med vanskeligheder

Skriveblokering – for høje krav

- Negativ attributionsstil
- Manglende redskaber
- Manglende struktur
- Manglende vejledning

Skriv

- Små overskuelige opgaver
- Dele af opgaver

At skrive i indskolingen

- Undervis funktionelt, struktureret og målrettet for at udvikle elevernes
 - Sprogbevidsthed
 - Genrebevidsthed
 - Lær eleverne **redskaber** for at lykkes
- Det giver bedre læsere og skrivere!

Litteraturliste

- Bjerre, Annemarie & Friis, Jesper (2002): *Nej farfar! For vi børnestaver...* Alinea
- Jensen, Marianne & Mogens Brandt (2005): *Skrivevejen 1*. Alinea
- Korsgaard, Klara m.fl. (2010): *Opdagende skrivning – en vej ind i læsningen*. Daneklærerforeningens Forlag
- Lange, Tove Krebs (2007): *Skal vi lave en bog?* Daneklærerforeningens Forlag
- Lærere fra Ordblindeinstituttet (2002): *Skriveraketten – Lærebog og Elevhæfte*. Special-pædagogisk forlag
- Mailand, Mette Kirk (2007): *Genreskrivning i skolen*. Gyldendal
- Otzen, Elsebeth (2007): *Skriv op og ned – om skriftlig fremstilling i indskoling*. Gyldendal
- Otzen, Elsebeth (2007, 2010): *Springbrættet – skrivekursus 1.-2. klasse / skrivekursus 2.-3. klasse*. Gyldendal